

ГЛОБАЛЬНЕ
ПАРТНЕРСТВО
УКРАЇНИ

УКРАЇНА X СІНГАПУР

ВІКНО ДО
ПІВДЕННО-
СХІДНОЇ АЗІЇ

МІЖНАРОДНИЙ
ФОНД
ВІДРОДЖЕННЯ

Сергій Герасимчук

“Україна-Сінгапур: Вікно до Південно-Східної Азії”

© Рада зовнішньої політики “Українська призма”, 2023

Матеріал підготовлено в рамках проєкту “Нові глобальні партнерства – експертна дипломатія та адвокація” за підтримки Міжнародного Фонду «Відродження». Матеріал представляє позицію авторів і не обов’язково відображає позицію Міжнародного фонду «Відродження».

Україна-Сінгапур: Вікно до Південно-Східної Азії

Сергій Герасимчук

Резюме

Відносини між Україною та Сінгапуром мають недостатньо розкритий потенціал для взаємовигідної співпраці, особливо у таких сферах, як культурна дипломатія, безпека та економічний розвиток. Зміцнення зв'язків у цих сферах може не лише підвищити міжнародний статус України, а й сприяти обміну знаннями та ресурсами між обома країнами.

Для поглиблення відносин між Україною та Сінгапуром необхідно врахувати поточний міжнародний та регіональний безпековий контекст, наявні інтереси Сінгапуру та відповідні національні стратегії. Окрім традиційних сфер співпраці, перспективним напрямом може бути залучення Сінгапуру як потенційного посередника в досягненні українських цілей на регіональному рівні, зокрема - у встановленні ефективного формату взаємодії з АСЕАН.

Крім того, варто адвокатувати щодо долучення Сінгапуру до окремих розділів української Формули миру, зокрема у частині продовольчої та екологічної безпеки, а також залучення Сінгапуру (спільно з Південною Кореєю) до адміністрування процесів відновлення та менеджменту водних ресурсів України.

Окремим аспектом співпраці може стати обмін знаннями та досвідом в сфері розбудови стійкості, включаючи інформаційну та кібернетичну безпеку, а також захист портів від блокади та атак, в тому числі морськими дронами.

Перспективним може бути долучення до відновлення окремих областей України, де в Сінгапуру вже є встановлені партнерські контакти. У цьому контексті варто запропонувати Сінгапуру "патронат" над Дніпропетровською областю, оскільки ця область має особливий статус в торгівлі з Сінгапуром і включає тристоронні консультації між Україною, Сінгапуром та Чехією, яка вже зацікавлена у відновленні цієї області.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
Засади зовнішньої політики Сінгапуру: балансування між США та КНР	7
Стійкість як ключовий пріоритет	11
Двосторонній порядок денний	13
Специфіка позиції Сінгапуру щодо російської агресії	13
Економічне партнерство та інвестиції	14
Культурні обміни та гуманітарні контакти	17
Висновки та рекомендації	18

ВСТУП

Відносини між Україною та Сінгапуром мають недостатньо розкритий потенціал для взаємовигідної співпраці, особливо у таких сферах, як культурна дипломатія, безпека та економічний розвиток. Зміцнення зв'язків у цих сферах може не лише підвищити міжнародний статус України, а й сприяти обміну знаннями та ресурсами між обома країнами.

Взаємодія двох держав зазвичай залишається малодослідженою навіть у профільних академічних роботах стосовно Південно-Східної Азії. Незважаючи на активні контакти та почасти взаємовигідне співробітництво, цей напрям не завжди отримував належну увагу українських дипломатів та аналітиків. Щоправда, зацікавленість українського керівництва в активному розвитку відносин з азійськими державами помітно поживилась у 2020 році - із проведенням "Тижня Азії"¹, організованим Міністерством закордонних справ України, та з початком розробки Азійської стратегії України. Вже у 2021 році міністр Дмитро Кулеба відзначав перші успіхи на азійському напрямку², підкресливши його пріоритизацію.

У 2022 році цей вектор набув додаткової актуальності для української зовнішньої політики³ через необхідність залучення країн т.зв. «Глобального Півдня» на бік України, зокрема і у рамках імплементації української «Формули миру» та створення бази для посилення міжнародної підтримки. На цьому тлі, двосторонні відносини України та Сінгапуру потребують детального аналізу, та формування нових стратегій й точок дотику з урахуванням пріоритетів та ключових стратегічних цілей як України, так і Сінгапуру.

Відносини між державами мають тривалу історію. 2 січня 1992 року Республіка Сінгапур визнала незалежність України. Дипломатичні відносини між державами були встановлені 31 березня 1992 року. Проте надалі контакти достатньо тривалий час мали здебільшого формальний та обмежений характер. Нового імпульсу дипломатична активність отримала лише у 2002 році із відкриттям посольства України у Сінгапурі.

У 2003 році відбувся перший візит високого рівня - Сінгапур відвідав міністр закордонних справ України Анатолій Зленко. Надалі, протягом 2000-х років, в межах розвитку двосторонньої співпраці було підписано Угоду про гарантований

¹ Дмитро Кулеба: Сінгапур буде одним з ключових партнерів України в Азії, Міністерство закордонних справ України, 03.04.2020,

<https://mfa.gov.ua/news/dmitro-kuleba-singapur-bude-odnim-z-klyuchovih-partneriv-ukrayini-v-aziyi>

² Міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба назвав топ-10 перемог відомства у 2021 році, Ukrinform, 17,12,2021,

<https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3370830-kuleba-nazvav-desat-peremog-mzs-u-2021-roci.html>

³ Дмитро Кулеба: Азійська стратегія вже приносить конкретні результати та відкриває нові горизонти для України, Міністерство закордонних справ України, 11.11.2022,

<https://mfa.gov.ua/news/dmitro-kuleba-azijska-strategiya-vzhe-prinosit-konkretni-rezultati-ta-vidkrivaye-novi-gorizonti-dlya-ukrayini>

захист капіталовкладень⁴ (дана угода також передбачала запровадження режиму найбільшого сприяння) та у 2007 було розпочато перемовини щодо створення зони вільної торгівлі,⁵ яка досі не знайшла свого фінального втілення. Саме у згаданий період було закладено основні наративи двосторонніх відносин - концентрація на торгівлі без особливого заглиблення у політичну складову відносин.

Протягом 2010-х відносини відзначилися серією візитів високого та найвищого рівня. У 2011 та 2014 роках відбулися візити до Сінгапуру президентів України Віктора Януковича та Петра Порошенко відповідно. Крім того, відбулися візити до Сінгапуру міністра закордонних справ України Павла Клімкіна⁶ у 2017 році та міністра внутрішніх справ Арсена Авакова⁷ у 2018 році. У січні 2020 року Міністр закордонних справ України Вадим Пристайко здійснив офіційний візит до Сінгапуру⁸, робота під час якого була сфокусована на питаннях проведення українсько-сінгапурського бізнес-форуму та організації візиту представників сінгапурського бізнесу до України. Ці кроки становили важливу підставу для подальшого розгортання економічного співробітництва між двома країнами.

У червні 2022 року на найбільшому щорічному оборонному форумі в Азії – “Діалог Шангри-Ла” виступив Президент України Володимир Зеленський (онлайн), а у червні 2023 року Міністр оборони України Олексій Резніков⁹. Для української сторони головною метою на форумі було заручитися регіональною підтримкою для України на тлі російської навали.

Зі сторони Сінгапуру мали місце два візити - Міністра-ментора Лі Куан Ю у 2010 році та візит міністра закордонних справ та міністра права Касівісванатана Шанмугама у 2015 році.

⁴ Ukraine and Singapore Sign Investment Guarantee, Ministry of Trade and Industry of Singapore, 18.09.2006, <https://www.mti.gov.sg/Newsroom/Press-Releases/2006/09/Ukraine-and-Singapore-Sign-Investment-Guarantee>

⁵ Ukraine, Singapore begin FTA negotiations, Bilaterals, 08.05.2007, <https://www.bilaterals.org/?ukraine-singapore-begin-fta&lang=en>

⁶ Відбувся офіційний візит Міністра закордонних справ України Павла Клімкіна до Республіки Сінгапур, Посольство України в Сінгапурі, 24.01.2017, <https://singapore.mfa.gov.ua/news/53987-vidbuvsya-oficijnij-vizit-ministra-zakordonnih-sprav-ukrajini-pavla-klimkina-do-respubliki-singapur>

⁷ Арсен Аваков: Україну буде представлено у Глобальному центрі інновацій Інтерполу в Сінгапурі, Cabinet of Ministers of Ukraine, 29.10.2018, <https://www.kmu.gov.ua/news/arsen-avakov-ukrayinu-bude-predstavleno-u-globalnomu-centri-innovacij-interpolu-u-singapuri>

⁸ Official Visit of Minister of Foreign Affairs of Ukraine, His Excellency Vadym Prystaiko, 12 to 14 January 2020, Ministry of Foreign Affairs of Singapore, 13.01.2020, <https://www.mfa.gov.sg/Newsroom/Press-Statements-Transcripts-and-Photos/2020/01/13012020-Ukraine-FM>

⁹ Shangri-La Dialogue, <https://www.iiss.org/events/shangri-la-dialogue/shangri-la-dialogue-2023/>

Станом на квітень 2023 року Україна та Сінгапур мають 16 двосторонніх угод та меморандумів, зокрема з питань уникнення подвійного оподаткування та взаємного захисту інвестицій.

У Сінгапурі проживає близько 450 українців¹⁰. У 2014 році створено Український клуб у Сінгапурі (офіційно зареєстрований у червні 2015 року). Сьогодні він об'єднує десятки українців, які проживають у місті-державі.

¹⁰ Україна та Сінгапур, Посольство України в Сінгапурі, 14.04.2021, <https://singapore.mfa.gov.ua/ukrayina-ta-singapur/ukrayina-ta-singapur-all>

Засади зовнішньої політики Сінгапуру: балансування між США та КНР

При формуванні своєї зовнішньої політики Сінгапур ставить в пріоритеті забезпечення власної безпеки, на засадах економічного лібералізму та відданості прагматичному нейтралітету. Саме останнім положенням обумовлена специфіка поведінки Сінгапуру у відносинах з КНР та США. У відносинах зі США Сінгапур з часів холодної війни не демонструє заперечень щодо більшої включеності США у Індо-Тихоокеанському регіоні, особливо на тлі військової модернізації Китаю. Доступ до американського ринку, який сформував передумови для економічного «дива» Сінгапуру, також обумовлює тісні економічні зв'язки між державами. За даними Департаменту статистики Сінгапуру¹¹, станом на 2022 рік товарообіг зі США становив 132 млрд дол. США. Разом з тим останніми роками зростає й торгівля з регіональними партнерами. Зокрема, на першій позиції нині знаходиться КНР (товарообіг Сінгапуру з материковим Китаєм становить 175 млрд дол. США), на другій – Малайзія (153 млрд дол. США). Примітно, що тісні економічні зв'язки з Китаєм не стають на заваді високому рівню товарообігу з Тайванем, який перебуває на четвертій позиції серед економічних партнерів Сінгапуру (114 млрд дол. США).

Культурна, географічна та економічна наближеність до Китаю компенсується міцними дипломатичними, військовими та економічними відносинами з США. Окрім того, у економічній площині Сінгапур спирається на Угоди про вільну торгівлю з ключовими світовими економічними акторами.¹² Зокрема, такі Угоди існують з Китаєм, США, ЄС, Індією, Японією, Південною Кореєю, Новою Зеландією, Австралією, Туреччиною, Великою Британією та низкою інших держав світу. Примітно, що Угода про вільну торгівлю з Сінгапуром була першою такою Угодою, яку США уклали з азійською державою.

Військова потуга Сінгапуру відіграє не останнє місце у його позиціюванні на міжнародній арені, щоправда, у формуванні власних оборонних спроможностей держава спирається на ширший концепт «Тотальної оборони» (Total Defence),¹³ що включає в себе шість основних складових – військову, цивільну, економічну, соціальну, цифрову та психологічну оборону. Військова оборона полягає у наявності Збройних Сил Сінгапуру, які мають стримувати агресора та захищати державу. Цивільна оборона полягає у забезпеченні базових потреб населення на

¹¹ Singapore's International Trade, According to Singapore's Department of Statistics, <https://www.singstat.gov.sg/modules/infographics/singapore-international-trade>

¹² An Overview of Singapore's Free Trade Agreements, ASEAN Briefing, 01.08.2023, <https://www.aseanbriefing.com/news/an-overview-of-singapores-free-trade-agreements/>

¹³ What is Total Defence, Singapore Civil Defence Force, <https://www.scdf.gov.sg/home/community-volunteers/community-preparedness/total-defence>

випадок надзвичайних ситуацій. Економічна оборона забезпечується спільними зусиллями уряду, бізнесу та підприємств, спрямованими на підтримку економіки за будь-яких обставин. Соціальна оборона полягає у гармонійному співіснуванні та співпраці, спрямованих на забезпечення інтересів та спільноти. Цифрова оборона полягає у залученні кожного громадянина до подолання загроз у цифровій сфері, а психологічна оборона передбачає відданість кожного громадянина/ки та його/її віру у майбутнє нації.

Не останню роль при формуванні зовнішньої політики Сінгапуру відіграє й регіональна політика, зокрема включеність до регіональних альянсів, передусім до Асоціації держав Південно-Східної Азії (АСЕАН). Метою об'єднання є прискорення економічного розвитку і соціального прогресу, захист миру та стабільності у регіоні. За великим рахунком, метою існування АСЕАН є посилення міжнародних позицій малих і середніх держав регіону на тлі політичної і економічної боротьби за вплив між «великими державами», передусім США, Японією, Китаєм.

Багатовекторність зовнішньої політики Сінгапуру серед іншого обумовлюється поліетнічним та мультикультурним складом держави.¹⁴ Етнічний склад Сінгапуру формується з китайців (74%), малайців (13%) та індійців (9%). З часу створення Сінгапурської держави переважно китайське політичне керівництво прагнуло впровадити політику, що закладає сінгапурську ідентичність, а не провокує нові расові напруження. Для підтримки багатокультурності та створення міжнародно конкурентоспроможної робочої сили було обрано англійську мову як основну в системі освіти, що однак не виключало вивчення представниками етнічних груп рідної мови (китайської, тамільської та малайської). Попри те, що державні політики (state policies) спрямовані на інтеграцію та інклюзивність, час від часу у державі зростає міжетнічне напруження на кшталт «каррі суперечок»,¹⁵ що виникли у 2011 році і, з одного боку, спричинили критику індійського населення, а з іншого – обернулися протестами проти мігрантів з материкового Китаю.

Незважаючи на те, що китайці становлять більшість населення Сінгапуру, країна намагається утримувати нейтральну позицію у відношеннях з Китаєм, уникаючи подальших протистоянь. Разом із тим, культурні відмінності стають на заваді поглибленню відносин Сінгапуру зі Сполученими Штатами.

¹⁴ Key Findings, Census of Population 2020 Statistical Release, Singapore Department of Statistics, 2020, <https://www.singstat.gov.sg/-/media/files/publications/cop2020/sr1/findings.pdf>

¹⁵ Learning from Recent Racial Incidents, SG101, <https://www.sg101.gov.sg/social-national-identity/case-studies/learning/>

Вагому частку населення Сінгапуру складають мігранти. Приблизно чверть населення Сінгапуру,¹⁶ яке складає близько 6 млн осіб, становлять американці, європейці та інші іноземні працівники.

Необхідність постійного балансування як на внутрішньополітичному полі, так і на міжнародній арені, вимагає від керівництва Сінгапуру виняткової обережності в ухваленні зовнішньополітичних рішень. Потенційне зростання культурних та політичних протиріч і надалі вимагатимуть обережності у прийнятті зовнішньополітичних рішень та двоїстих позицій на кшталт тієї, що Сінгапур демонструє щодо України.

Політичні лідери Сінгапуру підтримували активну роль Сполучених Штатів у регіоні протягом Холодної війни. Незважаючи на розбіжності у питаннях демократії та прав людини, таких як свобода слова та незалежний суд, двосторонні відносини між США та Сінгапуром були тісними, як у дипломатичній, так і у безпековій сфері. Свідченням таких зв'язків є те, що з 1999 року морський порт Чангі використовується американським флотом, який зупиняється в Сінгапурі щороку. Розширення військових відносин між США та Сінгапуром на морському напрямку відбулося після скорочення військової присутності США на Філіппінах у 1992 році. На основі наявних угод, за США зберігатиметься право на використання порту до 2035 року.¹⁷ Разом з тим, сторони наголошують, що порт не є базою Сполучених Штатів Америки, хоча Сінгапур посідає другу у Азії позицію (після Японії) за рівнем постійної присутності американських військових¹⁸.

Аналогічно обережними є підходи Сінгапуру до відносин із КНР. Дипломатичні відносини між Сінгапуром та Китаєм були встановлені лише у 1990 році. Еволюція відносин була мінливою та розтягнутою у часі. Спершу Сінгапур і його партнери з АСЕАН були схильні сумніватися у мотивах Китаю і підходили до відносин зі значною обережністю. Лише у 2015 році, під час державного візиту китайського лідера Сі Цзіньпіна, сторони оголосили про формування Загального партнерства у співпраці, що з часом посилюватиметься, а у 2023 році оголосили про встановлення Всезагального партнерства, що орієнтується на майбутнє.¹⁹

Обидві сторони докладають зусиль для формування бізнес-орієнтованих та прозорих правил взаємодії, а серед пріоритетів розглядають співпрацю у сфері

¹⁶ Population in brief, Strategy Group, Singapore's Prime Minister Office, <https://www.strategygroup.gov.sg/media-centre/publications/population-in-brief/>

¹⁷ Navy gets access to Singapore's Changi naval base, Economic Times, 12.07.2018, <https://economictimes.indiatimes.com/news/defence/navy-gets-access-to-singapores-changi-naval-base/articleshow/61855776.cms>

¹⁸ Blake Herzinger, Friends, Partners, But Not Allies, US Naval Institute, Proceedings, May 2023, <https://www.usni.org/magazines/proceedings/2023/may/friends-partners-not-allies>

¹⁹ Joint Announcement between the People's Republic of China and the Republic of Singapore on the establishment of an All-Round High-Quality Future-Oriented Partnership, Prime Minister Office, 01.04.2023, <https://www.pmo.gov.sg/Newsroom/Joint-Announcement-China-and-Singapore-all-round-high-quality-future-oriented-partnership-Apr-2023>

телекомунікацій; питання продовольчої безпеки, що включає обмін інформацією для кращого розуміння регуляторних рамок та відповідних політик обох держав; формування верховними судами Сінгапуру та Китаю рамкових рішень щодо медіації спірних питань у рамках функціонування «Поясу і Шляху» - глобальної інфраструктурної ініціативи, що донедавна активно просувалася Китаєм; безпека довкілля – Китай та Сінгапур розвивають спільні дослідницькі ініціативи у цій сфері, а також співпраця у сфері культури та мистецтва й міжлюдських обмінів. Разом з тим, у китайсько-сінгапурських відносинах зберігається напруга пов'язана з відносинами Сінгапуру з Тайванем.

Загалом, принцип прагматизму і балансування продовжує визначати зовнішньополітичну стратегію Сінгапуру. З часів його становлення у 1960-х роках, головним пріоритетом було забезпечення стійкості та процвітання країни. Внутрішньо це було досягнуто шляхом підтримки соціальної єдності та високої якості життя для громадян, а на міжнародній арені продуктивними відносинами з великими та меншими державами, а також регіональними об'єднаннями.

Стійкість як ключовий пріоритет

Віднедавна Сінгапур також зосередив свою увагу та забезпеченні власної стійкості.²⁰ Серед ключових проблем, що можуть стати на заваді побудові стійкості, визначено два ключові виклики: зміни клімату²¹ та демографічні проблеми.²²

Сприятливе географічне розташування дозволяє Сінгапуру уникати безпосередніх наслідків природних катастроф, таких як урагани та землетруси. Однак країна залишається вразливою до змін клімату. По-перше, як низько розташований острів-держава, Сінгапур вразливий до загрози підйому рівня моря, який навколо Сінгапуру може піднятися на 1 метр до кінця століття. По-друге, прогнозується зростання середньої добової температури на 1.4-4.6°C до кінця століття. Це може сприяти поширенню хвороб, а також позначитися на врожайності у країнах, з яких Сінгапур імпортує продовольство. Чутливість до зміни кліматичних умов вимагає також формування планів з водозабезпечення та профілактики продовольчих криз на тлі зміни погодних умов. Ситуація набуває особливої ваги, якщо взяти до уваги те, що у зв'язку з індустріалізаційним розвитком Сінгапуру земельні ділянки для сільського господарства були скорочені на користь житлового будівництва, промисловості, доріг та іншої інфраструктури. Натомість попит на продовольство зростатиме й надалі поруч із зростанням населення Сінгапуру.

У демографічному плані перед Сінгапуром стоїть проблема старіння населення. Існує ризик, що до 2030 року в Сінгапурі буде близько 900 000 громадян у віці старше 65 років, що позначиться на економіці. З прогнозованим зменшенням чисельності громадян трудового віку необхідно буде забезпечити збалансований потік мігрантів та іноземних працівників та продовжувати підвищувати продуктивність, щоб зберегти економічну динаміку та зростання. При цьому, Сінгапур ставить собі за мету зберегти національну єдність в умовах різноманітності.

На цьому тлі заслуговує на увагу досвід Сінгапуру з розбудови взаємодії між лідерами основних етнічних та релігійних спільнот та урядом та створені для цього інституції та програми: Національний комітет із гармонійної взаємодії між

²⁰ Singapore Resilience Strategy, Centre for Liveable Cities, Singapore, 2018, https://resilientcitiesnetwork.org/downloadable_resources/Network/Singapore-Resilience-Strategy-English.pdf

²¹ Climate Action Plan, A Climate Resilient Singapore, For a sustainable future, Ministry of the Environment and Water Resources of Singapore, 2016,

https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/1549Climate_Action_Plan_Publication_Part_2.pdf

²² Yeap, S. Y. National resilience: a demographic snapshot. (RSIS Commentaries, No. 214). RSIS Commentaries. Singapore: Nanyang Technological University. 2014, <https://hdl.handle.net/10356/79366>

расами та релігіями²³, Національна інтеграційна рада²⁴ та програма BRIDGE (Розширення Релігійно-Расової Взаємодії через Діалог та Загальну Освіту)²⁵.

Серед інших загроз, які вбачаються урядом Сінгапуру як актуальні є також питання кіберзагроз, розриви в ланцюгах постачання та технологічні/операційні проблеми. У цьому контексті побудова стійкості стала одним з стратегічних пріоритетів не лише на урядовому, але й на корпоративному рівні. Більшість компаній та організацій розуміють важливість інвестування в кіберстійкість, управління неперервністю бізнесу, моніторинг ризиків тощо. Майже 90% респондентів у Сінгапурі²⁶ вказали на «певні інвестиції» або «значні інвестиції», заплановані в цих критичних аспектах стійкості протягом наступних років.

²³ National Steering Committee on Racial and Religious Harmony, Ministry of Culture, Community and Youth of Singapore,

<https://www.mccy.gov.sg/sector/initiatives/national-steering-committee-on-racial-and-religious-harmony>

²⁴ National Integration Council, Ministry of Culture, Community and Youth of Singapore,

<https://www.mccy.gov.sg/sector/initiatives/national-integration-council>

²⁵ Broadening Racial & Religious Interaction through Dialogue & General Education Programme, Ministry of Culture, Community and Youth of Singapore, <https://www.mccy.gov.sg/sector/initiatives/bridge>

²⁶ Reimagine resilience: Singapore views. Global Crisis and Resilience Survey 2023, PWC, 2023, <https://www.pwc.com/sg/en/publications/assets/page/2023-global-crisis-and-resilience-survey.pdf>

Двосторонній порядок денний

Специфіка позиції Сінгапуру щодо російської агресії

Варто відзначити, що з 2014 року Сінгапур засуджує російську агресію проти України, проте в цьому питанні позиція Сінгапуру є більш комплексною. У 2014 році після окупації Росією Криму та частини Донбасу прем'єр-міністр Сінгапуру Лі Сянь Лун засудив²⁷ «неспровоковане вторгнення в суверенну країну» та закликав дотримуватись міжнародного права. У 2022 році у відповідь на повномасштабне вторгнення Росії в Україну уряд Сінгапуру виступив з офіційною заявою (24 лютого), в якій рішуче засудив російську агресію. Згодом, вже 28 лютого Сінгапур запровадив перші санкції проти РФ.

Дипломатичними зусиллями України та її європейських партнерів було активізовано дискусію довкола питання політичної позиції Сінгапуру. Адже, попри те, що Сінгапур пристав на формально проукраїнську позицію, він зберігає обережність у підходах до засудження російської агресії і не у всіх аспектах солідаризується з позицією європейських партнерів. У березні 2023 року міністр закордонних справ Сінгапуру Касівісванатан Шанмугам підтвердив²⁸, що Сінгапур продовжує засуджувати порушення Росією статуту ООН і міжнародного права. Однак він наголосив, що позиція Сінгапуру полягає не в тому, щоб бути про- чи анти-Росією чи про- чи анти- будь-якої іншої країни». Він стверджував, що війна є результатом лише амбіцій Путіна, і зазначив, що НАТО не розглядає «поглинання» України. Крім того, Касівісванатан Шанмугам наголосив, що «Захід не консультувався з Росією з жодного важливого питання» та не «ставився до неї з повагою, яка личить країні такого масштабу». Водночас він стверджував, що США проігнорували питання безпеки Росії, порушивши принцип «жодного дюйма на Схід» (що є наративом, який активно використовується російською пропагандою для виправдання агресії), коли НАТО розширилося у 1999 і 2004 роках, щоб включити держави Балтії, що входили до СРСР та держави Варшавського договору. Такі заяви створили враження того, що Касівісванатан Шанмугам вторив російському «занепокоєнню» щодо безпекової архітектури. Понад те, він навів аналогії з Карибською кризою та пактом між Китаєм і Соломоновими

²⁷ Ukraine crisis a reminder that small countries must defend themselves: PM Lee, Straits Times, 06.03.2014, <https://www.straitstimes.com/singapore/ukraine-crisis-a-reminder-that-small-countries-must-defend-themselves-pm-lee>

²⁸ Closing Keynote Address by Minister for Home Affairs and Law K Shanmugam at the ISEAS-Yusof Ishak Workshop on The Russia-Ukraine War and Southeast Asia One Year On - Implications and Outlook, Ministry of Law of Singapore, 08.03.2023, <https://www.mlaw.gov.sg/news/speeches/2023-03-08-keynote-address-k-shanmugam-iseas-yusof-ishak-workshop/>

Островами, вдаючись таким чином до поширеного у російській пропаганді принципу “whataboutism”у, коли хибні аналогії, тлумачаться як виправдання порушень міжнародного права. У своїх заявах Касівісванатан Шанмугам дійшов висновку, що, навіть коли НАТО розширилося, йому слід було впоратися з проблемами Росії, а не відкидати їх. Він також пояснив, як Росія сприймає усунення Віктора Януковича (наратив про заколот в Україні), транслював російські сумніви щодо зобов'язань України за Мінськими угодами, та наративи що ці домовленості мали на меті виграти час для України.

Таку позицію Міністра можна частково пояснити загальною стратегією Сінгапуру, яка ґрунтується на балансуванні між ключовими глобальними гравцями. Це є спробою одночасно відповідати позиціям Вашингтону, проте не розчаровувати Пекін, який формально дотримується нейтралітету, проте демонструє розуміння підстав для російського вторгнення в Україну. Відтак, для кращого аналізу подальших кроків Сінгапуру варто детальніше зупинитися на формуванні засад його зовнішньої політики та пріоритетів внутрішньої.

Економічне партнерство та інвестиції

Економічна співпраця залишається ключовою сферою співпраці України та Сінгапуру. Протягом останніх десятиліть економічні відносини розвивалися синхронно зі змінами на міжнародних ринках і повністю корелювали із наявними трендами.

Важливість співпраці зі Сінгапуром важко переоцінити, оскільки Сінгапур постав як помітний міжнародний актор саме завдяки своєму економічному успіху. Один з «азійських тигрів», Сінгапур стрімко пройшов шлях від держави «третього світу» до однієї з провідних світових економік. Одним з ключових аспектів забезпечення конкурентоспроможності Сінгапуру стало залучення мультинаціональних компаній, які привели за собою капітал, технології та управлінську експертизу, а також забезпечили доступ до зарубіжних ринків. У своїй сукупності це надало Сінгапуру змогу інтегруватися у динамічні сфери світової економіки, стати одним з ключових центрів виробництва напівпровідників²⁹, а також найбільш відвідуваним портом світу.³⁰

У 2007 році Україна та Сінгапур почали переговори щодо Угоди про вільну торгівлю, проте вона так і не була підписана. Сінгапур - країна з відкритою економікою, що застосовує нульове мито за режимом найбільшого сприяння

²⁹ Leo Zhi, Discovering the Impact of Singapore's Semiconductor Industry, DISK, 21.03.2023, <https://www.diskmfr.com/singapores-surprising-role-in-the-semiconductor-industry/>

³⁰ Global Connectivity, Maritime and Port Authority of Singapore, <https://www.mpa.gov.sg/regulations-advisory/maritime-singapore/what-maritime-singapore-offers/global-hub-port>

(MFN) майже до 100 відсотків своїх тарифних ліній для понад 100 країн світу, і таким чином українські експортери не зазнають значних проблем із виходом на ринок Сінгапуру. Розмір сінгапурського ринку невеликий, втім реекспорт сприяв би збільшенню обсягів торгівлі.

З часу здобуття Україною незалежності найбільшу частку українського експорту до Сінгапуру становив гарячекатаний сталевий прокат. Так, у 2012 році Україна експортувала до Сінгапуру товарів на 237 млн доларів; при цьому прокат становив приблизно 80% усіх експортованих товарів. Така ж ситуація спостерігалась і в 2013 році. Проте у 2014-2015 роках обсяг експортованого гарячого прокату знизився, і на кінець 2015 року частка чавуну в експорті знизилася з 70-80% до 4,62%.

У 2016-2020 роках Україна поступово нарощувала загальний експорт, але поки не досягла попередніх показників і не демонструє стабільної позитивної тенденції. Так, станом на 2020 рік Україна експортувала товарів на 173 млн. доларів. Однак у 2021 році експорт знову дещо скоротився. Згідно з даними The Observatory of Economic Complexity,³¹ експорт з України до Сінгапуру в 2021 році склав 29,9 млн доларів, причому основними продуктами були гарячекатаний прокат, м'ясо птиці та олія. Загальний товарообіг, відповідно до даних Державної статистики України, склав всього 66.2 млн дол. США. Протягом останніх 28 років український експорт до Сінгапуру зменшився (у 1995 році цей показник склав 36,2 млн дол.). Протилежну тенденцію можна спостерігати з експортом із Сінгапуру до України, який стабільно зростав з 1995 року (23,9 млн доларів) до 2021 року (44,7 млн. доларів). Основними продуктами імпорту з Сінгапуру в Україну були какао-олія, ортопедичні товари та інструменти для хімічного аналізу. Загалом протягом 1990-х - 2010-х спостерігалась стабільна тенденція до поступового взаємного зацікавлення та розширення меж та форматів економічної співпраці. Кожна з держав використовувала основні переваги власного потенціалу та знаходила можливості до взаємовигідного партнерства.

Ще з 2000-х років обидві держави з подачі великого бізнесу зацікавились потенційними капіталовкладеннями в економіку одна одної. Країни мають Угоду про інвестиційні гарантії,³² яка була підписана у вересні 2006 року. Угода гарантує режим найбільшого сприяння інвестиціям і забезпечує відповідні відшкодування в разі націоналізації підприємств.

За даними Національного банку України, 64,9% усіх інвестицій Сінгапуру в Україну надходять у промисловість.³³ В Україні працює 26 підприємств із

³¹ Ukraine-Singapore, Observatory of Economic Complexity, <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/ukr/partner/sgp>

³² Ukraine and Singapore Sign Investment Guarantee, Ministry of Trade and Industry of Singapore, 18.09.2006, <https://www.mti.gov.sg/Newsroom/Press-Releases/2006/09/Ukraine-and-Singapore-Sign-Investment-Guarantee>

³³ Investments to Ukraine. National Bank of Ukraine, <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external#3>

сінгапурським капіталом. Серед них компанія «Food Empire», «Sitra Holdings», «Manzaro», «Flextronics» та ін.

Що стосується регіонального рівня, то Україна готова приєднатися до Всеосяжної та прогресивної угоди про транстихоокеанське партнерство (Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership - CPTPP), підписаної у 2018 році. Серед країн, які ратифікували угоду, є і Сінгапур. Навесні цього року було сформовано українську делегацію для участі у переговорному процесі щодо приєднання України до угоди³⁴, яка сприятиме притоку прямих іноземних інвестицій, надасть українським виробникам доступ до нових ринків збуту та скасує нетарифні обмеження у торгівлі з країнами регіону.

На сьогодні Україна розглядає Сінгапур як ключового партнера в Південно-Східній Азії та запрошує сінгапурські компанії до інвестиційних проектів в сфері сільського господарства, ІТ, логістики, енергетиці та інших галузях. Протягом 2022 року, незважаючи на російську агресію та усі супутні кризові економічні моменти, двостороння економічна співпраця України та Сінгапуру продовжила розвиватися і в багатьох секторах вийшла на новий рівень, а українські компанії досі мають значний інтерес до ринку Сінгапуру.

Наприклад, 3 серпня 2022 року українські виробники кормів для домашніх тварин отримали нові можливості для експорту до Сінгапуру завдяки спільним зусиллям МЗС та Держпродспоживслужби України. Відповідний експортний санітарний сертифікат³⁵ був затверджений компетентними органами обох країн. Це відкрило українським виробникам двері для експорту кормів для домашніх тварин на кормовий ринок Сінгапуру, який охоплює частку імпорту близько 170 млн доларів на рік. Співпраця на продовольчому ринку з Сінгапуром може приносити українським виробникам і фермерам близько 500 млн дол. на рік,³⁶ оскільки значний сегмент імпорту Сінгапуру становлять продукти харчування, від овочів і каштанів до м'яса птиці.

Вже зараз можна говорити про вагомую роль україно-сінгапурської співпраці на рівні окремих регіонів України. Приміром, у Дніпропетровській області та у місті Дніпро є шість металургійних і сільськогосподарських підприємств, що експортують свою продукцію до Сінгапуру. У свою чергу, 38 дніпровських

³⁴ Ukraine's delegation to the negotiations on accession to Agreement for Trans-Pacific Partnership appointed, Cabinet of Ministers of Ukraine, 01.05.2023, <https://www.kmu.gov.ua/en/news/utvoreno-delehatsiiu-ukrainy-dlia-uchasti-u-perehovorakh-pro-priednannia-d-o-uhody-pro-transtykhookeanske-partnerstvo>

³⁵ Сінгапур відкрив для України ринок кормів для домашніх тварин, Dnipropetrovsk Investment Agency, 05.08.2022, <https://dia.dp.gov.ua/singapur-vidkriv-dlya-ukra%20ni-rinok-kormiv-dlya-domashnix-tvarin/>

³⁶ «Азійські тигри» з Україною. Сінгапур – санкції проти агресора, точка входу на ринок ASEAN, Dnipropetrovsk Investment Agency, 16.02.2023, <https://dia.dp.gov.ua/azijski-tigri-z-ukra%20noyu-singapur-sankci%20proti-agresora-tochka-vxodu-na-rinok-asean/>

підприємств забезпечують імпорт на суму 0,4 млн дол. з Сінгапуру, що становить 1% від загального імпорту Сінгапуру в Україну.³⁷

17 серпня 2023 року Міністр енергетики України провів зустріч з Міністром торгівлі та промисловості Сінгапуру³⁸ на полях конференції в США, під час якої особливу увагу було приділено відновленню української енергетичної інфраструктури та запозиченню досвіду Сінгапуру у відновлюваних джерелах та розбудові передової енергетики.

Культурні обміни та гуманітарні контакти

На відміну від економічної складової відносин, культурні контакти Сінгапуру та України мають достатньо обмежений характер. В першу чергу, це відбувається через наявність відносно малих діаспор в обох країнах, які б могли виступати представниками культури та фасилітувати соціальний вимір дипломатії. Водночас Україна просуває публічну дипломатію в регіоні.

Так протягом 2019-2021 років у Сінгапурі було представлено та показано сім українських фільмів; організовано фотовиставки («Війна в Україні», «Український національний костюм»); відбулось дефіле від українського дизайнера Оксани Полонець, а також захід за участі шеф-кухаря Юрія Ковриженка, який готував страви української кухні. Крім того, у 2014 році заснований Український клуб у Сінгапурі³⁹ для контактів між представниками української громади, що проживає в країні.

У 2022 році проект Peace of Art⁴⁰ спільно з Сінгапурським Червоним Хрестом організував Українську справу в Сінгапурі. Під час заходу йшлося не лише про українську культуру, а й про українську ІТ-індустрію, яку представила Європейська асоціація програмної інженерії.

³⁷ «Азійські тигри» з Україною. Сінгапур – санкції проти агресора, точка входу на ринок ASEAN, Dnipropetrovsk Investment Agency, 16.02.2023, <https://dia.dp.gov.ua/azijski-tigri-z-ukra%201%97noyu-singapur-sankci%201%97-proti-agresora-tochka-vxodu-na-rinok-asean/>

³⁸ German Galushchenko discusses cooperation in implementing advanced technologies in energy sector with Singapore's Trade Minister Tan See Leng, Cabinet of Ministers of Ukraine, 17.08.2023, <https://www.kmu.gov.ua/en/news/herman-halushchenko-obhovoryv-z-ministrom-torhivli-sinhapuru-tan-si-lenho-m-spivpratsiu-u-vprovadzhenni-novitnikh-tekhnologii-v-enerhetytsi>

³⁹ Ukrainian Club in Singapore, <https://www.facebook.com/UkrainianClubInSingapore/>

⁴⁰ Ease Association Represents Ukraine's It Industry at A Ukrainian Affair in Singapore, European Association of Software Engineering, 08.06.2022, <https://it-ease.com/en/novini-ease/ease-association-represents-ukraine-s-it-industry-at-a-ukrainian-affair-in-singapore/>

Висновки та рекомендації

Стає очевидним, що контактів на високому та найвищому рівні між Україною та Сінгапуром було замало, щоб активно розвивати вигідну двосторонню співпрацю протягом 30 років незалежності. Така прогалина утворилась через відсутність взаємних візитів, зокрема, на рівні представників парламенту та бізнесу, а також нечисельних зустрічах на рівні органів виконавчої влади. Крім того, Міністерство закордонних справ та Міністерство культури України були недостатньо задіяні до просування публічної та культурної дипломатії, що дозволило б розширити застосування м'якої сили України.

У цьому аспекті також варто звернути увагу на російську дипломатію в Сінгапурі, яка характеризується високою кількістю візитів російських офіційних осіб і є набагато інтенсивнішою за українську. Такий аналіз дозволив би більш ефективно протистояти російським наративам та політичному впливу проросійських елементів.

Водночас, враховуючи вагу Сінгапуру в регіоні, а також його економічний та інноваційний потенціал, Україні варто поглибити та розширити поточний двосторонній діалог. Беручи до уваги інтереси сінгапурської сторони, її пріоритети у питаннях глобальної та міжнародної безпеки, а також відповідні національні стратегії та політики, варто зосередитися на наступних потенційно пріоритетних напрямках співпраці.

Наразі видається за доречне не посилювати тиск на Сінгапур у частині демонстрації підтримки України, а зосередитися на темах, де політична складова є менш помітною, проте може позитивно позначитися на економічній спроможності України, а відтак, опосередковано, і на її обороноздатності, а також на темах, які Сінгапур визначає як свої ключові виклики.

У контексті безпекових пріоритетів Сінгапуру **доцільно адвокатувати його долучення до втілення окремих пунктів української Формули миру**, зокрема **в частині продовольчої безпеки**. Війна Росії проти України негативно впливає на продовольчу безпеку в усьому світі, при цьому Україна є експортером сільськогосподарської продукції до Сінгапуру. Другий елемент, який може бути цікавим Сінгапуру для залучення до Формули миру, є **екологічна безпека** – а саме **питання очищення річок, озер і морських вод** (беручи до уваги світову першість Сінгапуру у менеджменті водних ресурсів⁴¹).

⁴¹ Singapore water management, World Wide Fund for Nature, 1.03.2012, https://wwf.panda.org/wwf_news/?204587/Singapore-water-management

Крім того, Сінгапур може бути запрошений долучитися до **відновлення та реконструкції України, включаючи перехід до зеленої економіки**. Доречно прозондувати готовність Сінгапуру до надання Україні know-how при створенні в Україні єдиної компанії у сфері водних ресурсів – тут Сінгапур міг би поєднати зусилля з Південною Кореєю, яка вже задекларувала підтримку у відновленні водного господарства України Кореїською корпорацією водних ресурсів K-water.

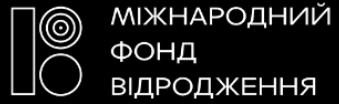
У контексті майбутнього післявоєнного економічного відновлення України та на тлі особливого статусу Дніпропетровської області у торгівлі із Сінгапуром, є сенс **запропонувати Сінгапуру «шефство» над Дніпропетровською областю та провести відповідні тристоронні консультації між Україною, Сінгапуром та Чехією** (яка вже задіяна до відновлення цієї області).

На перспективу, враховуючи, що для повоєнного відновлення України, ймовірно, доведеться долучати робочу силу з мігрантів, **заслуговує на увагу досвід Сінгапуру у частині інтеграції мігрантської спільноти**.

Зрештою, для обох держав може видатися корисним **обмін знанням та досвідом у частині розбудови національної стійкості** (серед іншого інтерес для Сінгапуру може становити досвід у сфері інформаційної та кібернетичної безпеки, а також у питаннях безпеки портів та їх захист від блокування та атак, у т.ч. морськими дронами) **та проведення відповідних двосторонніх та багатосторонніх форумів**.

Крім того, Сінгапур варто розглядати як можливого фасилітатора встановлення ефективного формату **взаємодії з АСЕАН**. Беручи до уваги, що українська дипломатія та народні депутати активізували співробітництво з цією міжнародною організацією, Україна потребує провідників та друзів, які б допомогли в активізації діалогу у багатосторонньому форматі.

ЗА ФІНАНСОВОЇ
ПІДТРИМКИ:

Рада зовнішньої політики «Українська призма»
вул. М. Коцюбинського 1, оф. 202, Київ, Україна
www.prismua.org
info@prismua.org